

«Професійний розвиток в умовах цифровізації суспільства: сучасні тренди». Київ–Житомир : НАПН України ДЗВО «Університет менеджменту освіти», ЖДУ ім. І. Франка 2022. С. 275.

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ

Іванова Н. Ю., Корольова О. О.

Національний університет «Києво-Могилянська академія».

E-mail: n.ivanova@ukma.edu.ua, korolyovao@ukma.edu.ua

XXI століття характеризується зміцненням зв'язків між креативністю, наукою, культурою та економікою, що сприяло розвитку креативної економіки. Основними інструментами креативної економіки є знання, інформація та інновації. Нині особливого значення набувають уміння людини пропонувати нестандартні ідеї, самостійно мислити, проявляти творчий підхід до вирішення ситуацій. Все це зумовлює спрямування системи сучасної освіти до ефективного розвитку креативних здібностей студентів. Прогресивний розвиток держави неможливий без удосконалення системи вищої освіти. Глобальні процеси, що відбуваються, формують потребу у фахівцях, які володіють високим рівнем кваліфікації, професійною мобільністю, самостійністю, креативністю, які здатні вдосконалювати свої фахові навички та професійно зростати. Високий рівень професійної кваліфікації сучасних фахівців має базуватися на креативному та критичному мисленні, умінні застосовувати на практиці теоретичні знання. Все це вимагає вдосконалення системи вищої освіти України.

Проведені дослідження дозволяють стверджувати, що науковці виокремлюють шість параметрів – характеристик креативності, а саме: здатність до генерування великої кількості ідей; здатність удосконалювати об'єкт, додаючи деталі; здатність до знаходження і формулювання проблеми; оригінальність як властивість відповідати на стимули нестандартно; гнучкість як уміння продумування різноманітних ідей; уміння розв'язувати проблеми, тобто здатність до аналізу. [1].

Креативні особистості характеризуються винахідливістю, здатністю мислити нестандартно, знаходити нові рішення у кризових ситуаціях. Окрім гнучкості та швидкості мислення, високого рівня інтелектуального розвитку, креативність передбачає наявність професійних знань та досвіду. У професійній діяльності креативне мислення передбачає наявність нових способів вирішення завдань, відкриття нових зв'язків та закономірностей.

Креативність – це здатність людини генерувати оригінальні ідеї, знаходити нестандартні рішення, відхилитись від традиційних схем мислення.

Як зазначає Аксьонова О. В. для розвитку творчих здібностей студентів у процесі навчання існують декілька напрямів. [2].

Перш за все, це використання у практиці викладання різних методик активізації навчання. Серед них проблемні лекції, творчі дискусії, використання кейс-методів і тренінгів технологій, ситуаційних і рольових вправ, ігрових методик навчання, техніки мозкового штурму і ментальні карти та інші техніки розвитку творчого мислення.

Крім цього, для розвитку творчого мислення студентів необхідно: навчити студентів сучасних методик навчання учіння або мета-когнітивних навичок навчання; проводити тренінгові заняття з розвитку навичок креативного мислення; вчити працювати у творчій команді. Дуже важливим напрямом є розвиток науково-дослідницьких здібностей у процесі виконання колективних проєктів, в яких у співробітництві з викладачем, науковцями та представниками бізнесу студенти вирішують реальні економічні проблеми, не дивляться, як це робить викладач, а беруть участь в роботі команди.

Використання сучасних дискурсних технологій мислення — один з важливих напрямів сучасних і досить поширених у кращих закордонних навчальних закладах методик розвитку творчого мислення [2].

Суттєву роль у формуванні творчого мислення студентів відіграє викладач. В рамковому документі щодо оцінювання креативного мислення (PISA – 2021) зазначені практики, які можуть перешкоджати формуванню креативного мислення учнів. До них віднесені:

- постійне повторення думки про те, що існує лише один правильний спосіб виконання завдання і лише одна правильна відповідь на запитання;
- культивування в системі ставлень до ідеї про необхідність підпорядкування й страху перед авторитетом;
- дотримання будь-якою ціною плану проведення занять;
- просування переконань про те, що оригінальність є рідкісною якістю;
- пропагування ідей щодо розмежованості знань;
- стримування цікавості й допитливості;
- заперечення того, що навчання й розв’язання проблем мають бути цікавими. [3].

Наведене дозволяє стверджувати, що якість набутих студентами професійних знань інноваційного характеру може бути сут-

тево підвищеною у напрямі підвищення культури мислення як викладачів, так і студентів.

Роль викладача в підвищенні інноваційності навчального процесу полягає в тому, щоб допомогти студентам робити зміни у своєму житті корисними і приємними. У сучасному менталітеті треба розвивати усвідомлення, що зміни завжди можливі, що існують різні перспективи для цих змін. І головне, що сутність сприятливих змін – у свободі вибору в прийнятті рішень, в більшій креативності мислення.

Креативний підхід до навчання поєднує творчий процес та креативне середовище і саме це сприяє емоційно-психологічній захищеності студентів, дозволяє реалізувати їх творчі можливості, розвивати інтелектуальну діяльність.

Дроздова І. П. розглядає три групи умов, необхідних для розвитку навичок креативного мислення у студентів, їх професійної і наукової творчості [4]:

1. Здібності і схильності як комплекс соціально-психологічних і фізіологічних якостей людини (працьовитість, творча одержимість; уміння вжитися в проблему; наявність здібностей і схильності до певної галузі творчості; самостійність, ініціативність, самобутність; оволодіння сутністю знання в різних галузях науки тощо).

2. Протилежні (полярні) психологічні якості, поєднання яких індивідуальні (загострене відчуття новизни і уміння враховувати миттєвий досвід; надання простору фантазії та інтуїції, не виходячи за рамки певних обмежень; уміння мислити парадоксально, дотримуючись «здорового глузду»; прагнення до самовираження і самоствердження у поєднанні із скромністю і самокритичністю тощо).

3. Оптимальні організаційні умови (можливість вільного виявлення особистої творчої ініціативи; поєднання дослідницьких інтересів з автономією; оптимальне співвідношення часу на працю і відпочинок; більша продуктивність одночасної роботи над декількома темами, ніж над однією тощо). [4].

Розвиток навичок креативного мислення у студентів передбачає стимулювання пізнавальної активності та прагнення до самовдосконалення; засвоєння нових знань та їх творче застосування; оволодіння методами і прийомами рефлексивної творчої діяльності. Розвиток навичок креативного мислення у студентів базується на теорії поступового вдосконалення творчої розумової діяльності. Зміст першого етапу полягає у свідомому творчому управлінні навчальним процесом з боку студентів. Другий етап спонукає їх до креативного мислення та саморозвитку, оскільки студенти повинні самостійно вирішувати проблеми, орієнтуючись на евристичний та творчий рівень пізнавальної діяльності.

Процес розвитку у студентів навичок креативного мислення спрямований на їх самовираження та самовизначення у навчальній та професійній діяльності. Необхідно навчити студентів мислити самостійно, приймати креативні рішення, мати власну точку зору, вміння обґрунтовувати та відстоювати її в дискусії, демонструвати бажання та вміння застосовувати творчі якості на практиці.

Можна виокремити структурні компоненти цього процесу: пізнавальний, мотиваційний та поведінковий. Пізнавальний дозволяє виокремити знання та вміння як критеріальні показники сформованості креативного мислення. Мотиваційний характеризується системою домінуючих мотивів, що виражають свідоме ставлення до цінностей і цілей майбутньої професійної діяльності. Поведінковий характеризується практичним, дієвим аспектом креативності.

Розвиток навичок креативного мислення студентів має здійснюватися впродовж усіх років навчання. Поступове набуття досвіду зумовлює відмінності у методах і прийомах, що використовуються для його засвоєння. [5].

Проведені дослідження дозволяють визначити наступні педагогічні умови, що сприяють формуванню креативності у студентів: здоровий морально-психологічний клімат у колективі; творча атмосфера, залучення студентів до активної комунікативно-ігрової діяльності; забезпечення мотивації студентів до навчально-творчої діяльності; використання нових форм і методів, що стимулюють розвиток творчих здібностей та креативності особистості.

Література

1. Павленко В. В. Креативність учителя як чинник розвитку педагогічної творчості / В. В. Павленко // Формування дидактичної компетентності педагогів дошкільної та початкової освіти : зб. наук.-метод. пр. / за заг. ред. В. Є. Литнєва, Н. Є. Колесник, Т. В. Наумчук. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2015. С. 145–150. URL: <https://repository.kristti.com.ua/handle/eiraise/997>

2. Аксьонова О. В. Методика викладання економіки : навч. посіб. К. : КНЕУ, 1998. 280 с.

URL:https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/20239/3/%D0%9C%D0%92%D0%95_%D0%9D%D0%9C%D0%9A_021018%2B.pdf

3. PISA-2021: рамковий документ щодо оцінювання креативного мислення (чорновий варіант, третя редакція) / перекл. з англ. К. Шумової ; наук. ред. Т. Вакуленко, В. Терещенко ; передне слово та додатки А й Б Т. Вакуленко, В. Терещенко. Київ : Український центр

оцінювання якості освіти, 2022. 131 с. Пропонований матеріал становить собою переклад рамкового документа з оцінки креативного мислення URL: https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2022/07/PISA-2021_ramkovyj-dokument.pdf

4. Дроздова І. П. Розвиток креативності як необхідної якості особистості професіонала у процесі навчання студентів ВТНЗ засобами українського мовлення. Науковий вісник Херсонського державного університету : зб. наук. пр. Херсон : Вид-во ХДУ, 2008, 50, 108–113.

5. URL: <https://uej.undip.org.ua/index.php/journal/article/view/590>

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОСВІТИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Халєєва О. В., Костіна Л. М., Поддуда І. А.

Гуманітарно-педагогічна академія, м. Харків, e-mail: kostinaluda1949@gmail.com

Нові стратегічні орієнтири розвитку економіки, швидкої інформатизації, необхідність оволодіння новими соціальними ролями - все це змінило вимоги до освіти, підвищило її роль, надавши навчання пріоритетності. Одним із стратегічних завдань в країнах Європи є прагнення досягти високого світового рівня у сфері освіти, інтеграції у світове освітнє співтовариство. Реалізація цього завдання неможлива без знання стану, основних тенденцій та закономірностей розвитку освіти різних країн та у світі в цілому.

Реформування вищої школи України зумовлює орієнтування на забезпечення відповідності вітчизняних освітніх стандартів та програм міжнародним вимогам та повноправну участь України в поширенні європейського та світового простору. Тому в умовах посилення глобалізаційних та інтеграційних процесів особливо зростає значення міжнародної співпраці з питань освіти, творчого використання передового зарубіжного досвіду, розвитку педагогічної майстерності викладачів. У зв'язку з цим постала потреба створити спільний європейський простір вищої освіти.

Аналіз джерел і публікацій показує, що значний внесок у цьому напрямку зробили провідні українські вчені: В. Андрущенко, В. Биков, А. Довгяло, М. Жалдак, К. Корсак, В. Кремень, В. Олійник та ін. Треба зазначити, що впровадження європейських стандартів та досвіду в Україні є предметом не тільки дискусії на науково-практичних конференціях, але і проведенням масштабних експериментів з визначенням функцій, які можуть бути покладені на інформаційні